

DOI: <https://doi.org/10.32353/acfs.13.2026.07>

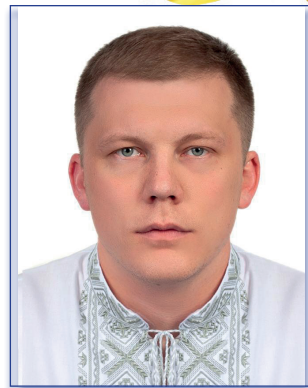
УДК 343.98 (477)

Свєн Півньов,

доктор філософії у галузі права, докторант Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України м. Харків, Україна;
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-2661-5542>,
e-mail: evgenpivnov005@gmail.com

Ганна Спіцина,

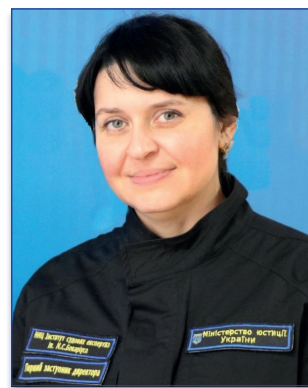
доктор юридичних наук, професор, заступник директора з наукової роботи Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України м. Харків, Україна;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9131-0642>,
e-mail: spitsyna_hanna@ukr.net



Свєн Півньов

Криміналістична характеристика розкрадань у сфері дорожньо-будівельних робіт

Метою статті є визначення структури криміналістичної характеристики розкрадань у сфері дорожньо-будівельних робіт та розкриття змісту її основних елементів. Обґрунтовано, що розкрадання у зазначеній сфері мають комплексний характер і реалізуються переважно через формальне правомірні фінансово-господарські процедури, що істотно ускладнює їх виявлення та доказування. Особливу увагу приділено специфіці способу вчинення таких кримінальних правопорушень, який поєднує документальне фальсифікування та технологічні порушення під час виконання робіт, а також обставинці їх учинення в умовах воєнного стану, що характеризується спрощенням процедур контролю, підвищеною терміновістю інфраструктурних проєктів і зростанням ризиків зловживань. Досліджено особливості особи злочинця, предмета посягання та слідової картини, яка має переважно документально-цифровий характер. Доведено, що ефективність розслідування розкрадань у сфері дорожньо-будівельних робіт визначається не лише повнотою криміналістичної характеристики, а й здатністю адаптувати її елементи до конкретних умов учинення правопорушення, забезпечуючи формування обґрунтованих слідчих версій та відповідних їм алгоритмів слідчих (розшукових) і процесуальних дій.



Ганна Спіцина

Ключові слова: кримінальне правопорушення, досудове розслідування, криміналістична методика, криміналістична характеристика, розкрадання майна, привласнення, розтрата, слідча (розшукова) дія, огляд.

Постановка наукової проблеми. В умовах безпрецедентних викликів, спричинених збройною агресією РФ проти України, розкрадання бюджетних коштів із подальшою їх легалізацією набуває вагомого економічного значення, а також може вплинути й на стан безпекового середовища. Такі явища створюють додаткові ризики для стабільності держави, підривають довіру до публічних інституцій і негативно впливають на спроможність України забезпечувати ефективне функціонування системи управління в умовах війни. Щобільше, рівень доброчесності державних органів, представників політичної еліти та бізнесу безпосередньо впливає на готовність міжнародних партнерів надавати Україні військову, фінансову та гуманітарну допомогу¹.

За таких умов проблеми тінізації економіки та легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, виходять за межі «ординарних» соціально-економічних викликів і набувають критичного значення, особливо

¹ Батиргарєєва В. С. Легалізація доходів, одержаних від розкрадання бюджетних коштів під час дорожньо-будівельних робіт: до кримінологічного аналізу проблеми [Legalization of proceeds derived from the embezzlement of public funds during road construction projects: A criminological analysis of the issue]. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2024. Т. 31. №1. С. 246. DOI: [10.31359/1993-0909-2023-31-1-245](https://doi.org/10.31359/1993-0909-2023-31-1-245).

тоді, коли вони розгортаються на тлі воєнних подій. Особливу загрозу становлять зловживання у сфері дорожньо-будівельних робіт, яка традиційно залишається однією з найбільш криміногенних. За експертними оцінками, від 10 до 30 % бюджетних коштів, спрямованих на будівництво, реконструкцію та ремонт автомобільних доріг, використовуються незаконно, що завдає суттєвої шкоди бюджетам різних рівнів і створює загрозу економічній безпеці держави².

Наслідки таких правопорушень не обмежуються лише фінансовими втратами. Порушення технологій виконання дорожніх робіт, використання неякісних матеріалів та формальний характер контролю за їх виконанням призводять до погіршення стану дорожньої інфраструктури, що безпосередньо впливає на безпеку дорожнього руху, створюючи ризики для життя і здоров'я громадян, а також їх майнових інтересів. Водночас проблематика належного управління дорожнім господарством тривалий час залишалася недостатньо дослідженою у криміналістичному аспекті.

Попри трансформацію державних інфраструктурних програм в умовах воєнного стану, проблематика розкрадання бюджетних коштів у сфері дорожнього будівництва не втратила своєї актуальності. Навпаки, вона набуває додаткового значення, оскільки дорожні роботи продовжують виконуватися, зокрема в районах, наближених до зон бойових дій, де забезпечення належного стану транспортної інфраструктури є критично важливим для обороноздатності, логістики та евакуації військових і цивільного населення. Мало того, у сучасних умовах до таких робіт нерідко відносять і облаштування елементів інженерного захисту, зокрема встановлення або натягування антидронових сіток над окремими ділянками доріг чи об'єктами інфраструктури. Це розширює сферу потенційних зловживань, оскільки створює додаткові можливості для маніпулювання обсягами, вартістю та якістю виконаних робіт. За таких умов інформаційний простір і надалі містить численні повідомлення про можливі зловживання у цій сфері. Тому важливо забезпечити своєчасне реагування на подібні повідомлення і вживати заходів щодо ефективної протидії цим злочинам.

За таких умов особливої уваги потребує аналіз розтрати бюджетних коштів як однієї з ключових форм заволодіння майном у сфері дорожньо-будівельних робіт. Саме ця форма протиправної діяльності є найбільш поширеною, оскільки реалізується у межах законної господарської діяльності через зловживання службовим становищем і використання формально правомірних управлінських і фінансових процедур. Тому ми вважаємо за потрібне дослідити криміналістичну характеристику цієї групи кримінальних правопорушень.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблематика привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем посідає вагоме місце у сучасних дослідженнях. Наявний науковий доробок охоплює як загальнотеоретичні підходи до розуміння цих кримінальних правопорушень, так і окремі аспекти їх криміналістичної характеристики, детермінації та методики розслідування.

У працях І. О. Нехаєнко обґрунтовано значення криміналістичної характеристики як важливого елемента побудови методики розслідування привласнення та розтрати майна³. Автор акцентує увагу на типових способах учинення таких злочинів, особливостях їх документального супроводу та механізмах приховування протиправної діяльності. Д. С. Юр'єв досліджує окремі аспекти фіксації інформації про подію кримінального правопорушення, зокрема в контексті огляду комп'ютерних даних, що є важливим з огляду на цифровізацію фінансово-господарських процесів⁴.

² Кримінологічна ситуація в Україні в умовах війни: основні тенденції. 2022 рік [The Criminological Situation in Ukraine During the War: Key Trends, 2022]: монографія / авт. кол.: М. Г. Вербеньський, О. Г. Кулик, І. В. Наумов та ін. ; за заг. ред. М. Г. Вербеньського. Київ : Юрінком Інтер, 2023. С. 326-327.

³ Нехаєнко І. О. Основи методики розслідування привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем [Fundamentals of the Methodology for Investigating the Misappropriation, Embezzlement, or Misuse of Property Through Abuse of Official Position]: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2025. 220 с.

⁴ Юр'єв Д. С. Процесуальні особливості огляду комп'ютерних даних у кримінальному провадженні за фактами розкрадань майна на підприємствах металургійної промисловості [Procedural Aspects of the Examination of Computer Data in Criminal Proceedings Concerning

ФІНАНСУВАННЯ

Це дослідження не отримувало жодних спеціальних грантів від фінансуючих організацій у державному, комерційному чи некомерційному секторах.

ЗАСТЕРЕЖЕННЯ

Фінансуюча сторона не брала участі в розробці дизайну дослідження, зборі та аналізі даних, прийнятті рішення про публікацію або підготовці рукопису.

УЧАСНИКИ

Автор брав участь виключно в інтелектуальній дискусії, що лежить в основі цієї статті, дослідженні прецедентного права, написанні та редагуванні, і несе відповідальність за зміст та інтерпретацію.

ДЕКЛАРАЦІЯ ПРО КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ

Автор заявляє, що у нього немає конфлікту інтересів.

CREATIVE COMMONS 4.0 ATTRIBUTION INTERNATIONAL (CC_BY_4.0)

Ця стаття з відкритим доступом, поширена на умовах Ліцензії атрибуції Creative Commons (CC_BY_4.0), що дає змогу необмежено використовувати, поширювати й відтворювати на будь-якому носії за умови посилання на оригінального(-их) автора(-ів) та джерела.

Yevhen Pivnov,
Hanna Spitsyna**CRIMINAL CHARACTERISTICS
OF STEALING IN THE SPHERE
OF ROAD SERVICES**

Окремий напрям досліджень пов'язаний із характеристикою особи злочинця. Так, М. Довгошія підкреслює, що суб'єктом розтрати є спеціальний суб'єкт – особа, якій майно ввірене або перебуває у її віданні, що зумовлює специфіку способу вчинення злочину⁵. Подібні підходи розвиваються у працях В. А. Бідняка, де розкривається роль службових осіб у механізмі вчинення таких кримінальних правопорушень⁶.

Значну увагу в науковій літературі приділено дослідженню детермінант зазначених діянь. Зокрема, І. В. Шекун аналізує фактори, що зумовлюють вчинення привласнення та розтрати майна в умовах воєнного стану, наголошуючи на впливі соціально-економічної нестабільності, зниження рівня контролю та трансформації управлінських процесів⁷. У цьому ж контексті Д. Ю. Овсій розглядає кримінально-правові та кримінологічні засади запобігання економічним злочинам, у межах яких розкрадання майна виступає складовою ширшого комплексу правопорушень у сфері господарської діяльності⁸.

Проблематика розмежування окремих форм розкрадання, зокрема привласнення і розтрати, стала предметом досліджень Д. С. Соколова, М. О. Думчикова⁹. Криміналістичні аспекти суміжних правопорушень, пов'язаних із неефективним використанням державного майна, гуманітарної допомоги та інших ресурсів, досліджуються у працях А. В. Степанченка, де акцентується увага на особливостях механізму вчинення таких діянь і формування доказів¹⁰. Водночас аналіз наукових джерел свідчить, що, попри значну кількість досліджень, питання криміналістичної характеристики та методики розслідування розтрати майна у специфічних сферах, зокрема у дорожньо-будівельній галузі, особливо в умовах воєнного стану, залишаються недостатньо розробленими. Недостатня увага приділяється також трансформації способів учинення таких правопорушень, зумовленій змінами у публічному управлінні, цифровізацією процесів та появою нових об'єктів посягання.

Це зумовлює необхідність подальших наукових розвідок, спрямованих на поглиблення криміналістичного аналізу зазначених діянь, уточнення їх криміналістично значущих ознак, а також розроблення ефективних рекомендацій щодо їх виявлення та розслідування.

Theft of Property at Enterprises in the Metallurgical Industry]. *Сучасна доктрина права*. 2025. № 10 (92). С. 129-137.

⁵ Довгошія М. Характеристика особи, яка вчиняє розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем у сфері транспортної інфраструктури [Characteristics of a person who embezzles or misappropriates property by abusing their official position in the field of transportation infrastructure] // Актуальні питання підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони в умовах війни : матеріали ІІ Міжнародної науково-практичної конференції (м. Кропивницький, 17 квітня 2025 року). Кропивницький : ДонДУВС, 2025. С. 702-705.

⁶ Бідняк В. А. Криміналістична характеристика кримінальних правопорушень, пов'язаних із державним забезпеченням сфери охорони здоров'я [A Criminalistic Analysis of Criminal Offenses Related to State-Funded Healthcare]. *Криміналістичний вісник*. 2025. № 1 (43). С. 34-46. DOI: <https://doi.org/10.37025/1992-4437/2025-43-1-34>.

⁷ Shekun I. Determinants of embezzlement in the sphere of official activity. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2024. № 1. P. 119-123. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2024.1.21>.

⁸ Овсій Д. Ю. Кримінально-правові та кримінологічні заходи запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва в Україні [Criminal law and criminological measures to prevent tax evasion and the evasion of fees (mandatory payments) in the housing construction sector in Ukraine]: дис. ... д-ра юрид. наук: 081 Право. Київ, 2025. 292 с.

⁹ Думчиков М. О. Предмет кримінального правопорушення, передбаченого ст. 201-2 КК України: проблеми термінологічної визначеності та правозастосування [The Subject Matter of the Criminal Offense Under Article 201-2 of the Criminal Code of Ukraine: Issues of Terminological Clarity and Law Enforcement]. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2026. Т. 2. № 2. С. 346-351; Соколов Д. С. Кримінологічна характеристика особи злочинця, що вчиняє кримінальні правопорушення у сфері публічних закупівель [Criminological profile of an offender who commits criminal offenses in the field of public procurement]. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2025. № 74. С. 34-37. DOI: <https://doi.org/10.32782/2307-1745.2025.74.7>.

¹⁰ Степанченко А. В. Криміналістична характеристика та особливості розслідування незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги [Criminal profile and investigative aspects of the unlawful use of humanitarian aid, charitable donations, or free assistance for profit]: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2025. 220 с.



**KRIMINALISTISCHE
MERKMALE VON
DIEBSTÄHLEN IM BEREICH DES
STRASSENBAUS**

Dieser Artikel zielt darauf ab, die Struktur der kriminalistischen Merkmale von Unterschlagung im Bereich des öffentlichen Straßenbaus zu ermitteln und deren wesentliche Bestandteile aufzuzeigen. Er belegt, dass Unterschlagung in diesem Bereich komplex ist und hauptsächlich über formal rechtmäßige finanzielle und wirtschaftliche Verfahren erfolgt, was deren Aufdeckung und Beweisführung erheblich erschwert. Besonderes Augenmerk wird auf die Besonderheiten der Vorgehensweise bei diesen Straftaten gelegt, die die Fälschung von Dokumenten und technische Verstöße bei der Ausführung der Arbeiten kombinieren, sowie auf die Umstände ihrer Begehung unter dem Regime des Kriegsrechts, das durch vereinfachte Kontrollverfahren, eine erhöhte Dringlichkeit von Infrastrukturprojekten und ein höheres Missbrauchsrisiko gekennzeichnet ist. Die Persönlichkeitsmerkmale des Täters, der Gegenstand der Unterschlagung und die Spuren, vor allem dokumentarische und digitale, werden analysiert.

Es hat sich gezeigt, dass die Wirksamkeit von Ermittlungen bei Diebstählen im Bereich des Straßenbaus nicht nur von der Vollständigkeit der kriminalistischen Merkmale abhängt, sondern auch von der Fähigkeit, deren Elemente an die spezifischen Umstände der Straftat anzupassen, wodurch fundierte Ermittlungshypothesen und entsprechende Algorithmen für Ermittlungs- (kriminalistische) und Verfahrensmaßnahmen gewährleistet werden.

Schlüsselwörter: Straftat, Vorermittlung, kriminalistische Methodik, kriminalistische Merkmale, Unterschlagung, Unterschlagung, U n t e r s c h l a g u n g , Ermittlungshandlung (Ermittlung), Inspektion.

Мета статті – визначити структуру криміналістичної характеристики розкрадань у сфері дорожньо-будівельних робіт, надати характеристику її змістовним компонентам.

Викладення основного матеріалу дослідження. Заслуговує на підтримку позиція М. М. Єфімова, який розглядає криміналістичну характеристику як динамічну наукову категорію, зміст якої не є сталим і підлягає трансформації залежно від конкретних умов функціонування суспільства та криміногенної ситуації. Такий підхід є методологічно виправданим, оскільки кримінальна діяльність постійно еволюціонує, а отже, змінюються і способи її вчинення, і механізми слідоутворення. Водночас важливим є висновок ученого про прикладне значення цієї категорії: елементи криміналістичної характеристики можуть використовуватися як основа для побудови слідчих версій. Зокрема, аналіз способу, часу та місця вчинення кримінального правопорушення дозволяє сформулювати обґрунтовані припущення щодо особи злочинця, тоді як встановлення суб'єкта та окремих обставин події відкриває можливості для виявлення інших, раніше не розкритих епізодів його протиправної діяльності¹¹.

Щодо структури криміналістичної характеристики, у науковій літературі сформовано декілька підходів до визначення її елементного складу. Так, М. В. Салтєвський пропонує відносно лаконічну модель, до якої відносить: предмет злочинного посягання, спосіб учинення злочину у широкому розумінні, типову обстановку (слідову картину) та особу злочинця¹². Такий підхід акцентує увагу на ключових елементах, що безпосередньо відображають механізм злочинної діяльності.

Водночас інші дослідники, зокрема В. С. Кузьмичов і Г. І. Прокопенко, пропонують більш розгорнуту структуру, доповнюючи її характеристикою особи потерпілого. У цьому випадку криміналістична характеристика охоплює не лише предмет посягання, спосіб учинення та слідову картину, а й соціально-біологічні властивості суб'єкта злочину, а також віктимологічні особливості потерпілої сторони¹³. Такий підхід дозволяє ширше відобразити взаємодію учасників кримінально протиправної події та умови її реалізації.

Подальший розвиток цієї концепції простежується у працях В. В. Тищенко, який пропонує системний підхід до побудови криміналістичної характеристики, включаючи до її складу не лише традиційні елементи, а й такі компоненти, як цілі та мотиви злочинної діяльності, механізм її реалізації та наслідки. У такий спосіб криміналістична характеристика набуває ознак комплексної моделі, що відображає не лише зовнішні прояви злочину, а й його внутрішню структуру та причинно-наслідкові зв'язки¹⁴.

Ще більш деталізований підхід запропоновано О. М. Дуфенюк, яка включає до системи криміналістичної характеристики розширений перелік елементів: спосіб готування, вчинення та приховування злочину, типову особу злочинця і потерпілого, час, місце й обстановку, знаряддя та засоби, предмет посягання, а також слідову картину¹⁵. Така модель дозволяє максимально повно відобразити криміналістично значущі ознаки правопорушення та створює широкі можливості для їх використання у процесі доказування.

Таким чином, аналіз наукових підходів свідчить про відсутність єдиного універсального підходу до визначення структури криміналістичної характеристики. Водночас усі наведені концепції об'єднують розуміння її

¹¹ Єфімов М. М. Наукові диспути щодо побудови криміналістичної характеристики правопорушень проти моральності [Academic debates on the development of a forensic profile of offenses against public morality]. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. № 4. С. 244.

¹² Салтєвський М. В. Криміналістика (у сучасному викладі) [Forensic Science (in its modern form)]; підручник. Київ : Кондор, 2008. С. 141.

¹³ Кузьмичов В. С., Прокопенко Г. І. Криміналістика [Forensic Science (in its modern form)]; навч. посіб. / за заг. ред. В. Г. Гончаренка та Є. М. Моїсєєва. Київ : Юрінком Інтер, 2001. С. 253.

¹⁴ Тищенко В. В. Теоретичні і практичні основи методики розслідування злочинів [Theoretical and Practical Foundations of Criminal Investigation Methods]; монографія. Одеса : Фенікс, 2007. С. 87.

¹⁵ Криміналістика [[Forensic Science]; підручник / за заг. ред. Є. В. Пряхіна. 3-тє вид., переробл. та допов. Львів : ЛьвДУВС, 2016. С. 507.



Yevhen Pivnov,
Hanna Spitsyna

CARACTÉRISTIQUES CRIMINALISTIQUES DES VOLS DANS LE DOMAINE DES TRAVAUX DE CONSTRUCTION DE ROUTES

Cet article vise à déterminer la structure des caractéristiques criminalistiques du détournement de fonds dans le secteur des travaux publics routiers et à en révéler les principaux éléments constitutifs. Il démontre que le détournement de fonds dans ce domaine est complexe et s'opère principalement par le biais de procédures financières et économiques formellement légitimes, ce qui complique considérablement sa détection et sa preuve. Une attention particulière est portée aux spécificités du mode opératoire de ces infractions, qui combine falsification de documents et violations techniques lors de l'exécution des travaux, ainsi qu'aux circonstances de leur commission sous le régime de la loi martiale, caractérisée par des procédures de contrôle simplifiées, une urgence accrue des projets d'infrastructure et des risques d'abus plus élevés. Les traits de personnalité du criminel, l'objet du détournement et les traces, principalement documentaires et numériques, sont analysés. Il a été prouvé que l'efficacité des enquêtes sur les vols dans le domaine des travaux de construction routière est déterminée non seulement par l'exhaustivité des caractéristiques criminalistiques, mais aussi par la capacité d'adapter ses éléments aux conditions spécifiques de l'infraction, assurant ainsi la formation de versions d'enquête étayées et d'algorithmes correspondants d'actions d'enquête (défectives) et procédurales.

Mots-clés : infraction pénale, enquête préliminaire, méthodologie criminalistique caractéristiques criminalistiques, détournement de fonds, détournement de fonds, détournement de fonds, action d'enquête (recherche), inspection.

як системи взаємопов'язаних елементів, що відображають механізм злочинної діяльності та можуть бути використані для побудови слідчих версій, організації розслідування і формування тактичних рекомендацій. Саме це створює методологічне підґрунтя для адаптації зазначеної категорії до дослідження розкрадань у сфері дорожньо-будівельних робіт.

Криміналістична характеристика розкрадання майна у сфері дорожньо-будівельних робіт є складною багатокомпонентною системою, що відображає сукупність криміналістично значущих ознак відповідних кримінальних правопорушень і забезпечує наукову основу для розроблення ефективних методик їх розслідування. Її структура формується з урахуванням специфіки механізму злочинної діяльності та охоплює, зокрема, такі елементи, як спосіб учинення кримінального правопорушення, обставини його вчинення, особа злочинця, предмет посягання, а також характерні сліди злочину.

Узагальнення результатів аналізу матеріалів судової практики щодо кримінальних правопорушень, пов'язаних із привласненням, розтратою майна або заволодінням ним шляхом зловживання службовим становищем у сфері дорожньо-будівельних робіт, дає підстави сформулювати системну криміналістичну характеристику зазначеної категорії діянь як складного багаторівневого явища, що поєднує матеріальні, документальні та організаційні компоненти злочинної діяльності.

Насамперед встановлено, що предметом злочинного посягання у таких кримінальних правопорушеннях є бюджетні кошти, спрямовані на фінансування будівництва, реконструкції або ремонту автомобільних доріг, а також матеріальні ресурси, які використовуються у процесі виконання робіт (зокрема, асфальтобетонні суміші, будівельні матеріали, техніка). При цьому характерною є подвійна природа предмета: з одного боку – це фінансові ресурси, що перебувають у публічній власності, з іншого – матеріальні об'єкти, через маніпулювання якими безпосередньо реалізується злочинний умисел.

Спосіб учинення таких кримінальних правопорушень має переважно комплексний характер і поєднує елементи документального фальсифікування та технологічних порушень. Найбільш типовими є: внесення свідомо неправдивих відомостей до актів приймання виконаних робіт (форми КБ-2в, КБ-3), завищення обсягів і вартості виконаних робіт, підміна або використання матеріалів нижчої якості, ніж передбачено проектною документацією, а також формальне підтвердження виконання робіт без їх фактичної перевірки. У ряді випадків ці дії супроводжуються створенням видимості законності шляхом дотримання зовнішніх процедур погодження та підписання документів уповноваженими особами.

Спосіб злочинної діяльності характеризується багатостадійністю та включає: укладення договорів на виконання робіт, організацію їх виконання, використання матеріалів із відхиленням від встановлених стандартів, документальне оформлення недостовірних даних щодо обсягів і вартості, подання відповідних документів для оплати та отримання бюджетних коштів. Важливою ознакою є інтеграція виробничих, фінансових і документальних процесів, що забезпечує латентність злочину та ускладнює його виявлення.

Обставинка вчинення таких кримінальних правопорушень, як правило, пов'язана з реалізацією масштабних інфраструктурних проектів, у межах яких залучена значна кількість суб'єктів (замовники, підрядники, субпідрядні організації, постачальники матеріалів, органи технічного нагляду). Формально наявна система контролю (технічний нагляд, лабораторні дослідження, погодження актів) нерідко має декларативний або формалізований характер, що створює сприятливі умови для зловживань.

Типовою є і характеристика особи злочинця. Ним стає службова особа, наділена організаційно-розпорядчими й адміністративно-господарськими функціями, яка має доступ до управління фінансовими ресурсами та процесом документального оформлення виконаних робіт. Водночас така особа часто не здійснює безпосереднього контролю за технологічним процесом, що дозволяє їй дистанціюватися від окремих етапів реалізації злочинної схеми та ускладнює доведення умислу.

Особливістю криміналістичної характеристики є також визначення потерпілої сторони, якою виступають державні органи або органи місцевого самоврядування як розпорядники бюджетних коштів, а опосередко-



Yevhen Pivnov,
Hanna Spitsyna

CECHY KRIMINALISTYCZNE KRADZIEŻY W SEKTORZE BUDOWY DRÓG

Celem niniejszego artykułu jest określenie struktury cech kryminalistycznych malwersacji w sektorze budowy dróg publicznych oraz wskazanie ich istotnych elementów. Artykuł dowodzi, że malwersacje w tym sektorze mają charakter złożony i odbywają się głównie poprzez formalnie zgodne z prawem procedury finansowe i gospodarcze, co znacznie utrudnia ich wykrywanie i udowodnienie. Szczególną uwagę poświęcono specyficznemu sposobowi działania w przypadku tych przestępstw, łączących fałszowanie dokumentów i naruszenia techniczne podczas wykonywania prac, a także okolicznościom ich popełnienia w warunkach stanu wojennego, charakteryzujących się uproszczonymi procedurami kontrolnymi, zwiększoną pilnością projektów infrastrukturalnych i wyższym ryzykiem nadużyć. Analizowane są cechy osobowości sprawcy, przedmiot malwersacji oraz ślady, przede wszystkim dokumentalne i cyfrowe.

Okazało się, że skuteczność dochodzeń w sprawach kradzieży w sektorze budownictwa drogowego zależy nie tylko od kompletności cech kryminalistycznych, ale także od umiejętności dostosowania ich elementów do konkretnych okoliczności przestępstwa, co pozwala na sformułowanie uzasadnionych hipotez śledczych oraz opracowanie odpowiednich algorytmów działań dochodzeniowych (kryminalistycznych) i proceduralnych.

Słowa kluczowe: przestępstwo, wstępne dochodzenie, metodyka kryminalistyczna, cechy kryminalistyczne, defraudacja, defraudacja, defraudacja, czynność dochodzeniowa (dochodzenie), inspekcja.

Kryminalistyczna charakterystyka rozkradań w sferze drożno-budowlennych robót

вано — держава в цілому та суспільство, оскільки наслідки таких правопорушень виходять за межі суто майнової шкоди.

Засоби вчинення злочину мають переважно документальний та технічний характер і включають офіційні фінансово-господарські документи, комп'ютерну техніку, програмні засоби обліку, а також нормативно-технічну документацію, яка використовується для обрuntuвання обсягів і вартості робіт. Саме ці засоби забезпечують створення формально правомірної оболонки злочинної діяльності.

Слідова картина у справах цієї категорії має специфічний характер і виявляється не стільки у безпосередніх матеріальних слідах, скільки у невідповідностях між фактичними та задекларованими показниками. До таких слідів належать: розбіжності у кількості та якості використаних матеріалів, невідповідність вартості робіт ринковим показникам, наявність економічно необрuntuваних витрат. Встановлення цих ознак, як правило, потребує проведення комплексних судових експертиз – будівельно-технічних, економічних, товарознавчих.

Окремої уваги заслуговують мотив і мета вчинення кримінальних правопорушень. Вони мають корисливий характер і спрямовані на незаконне заволодіння бюджетними коштами у значних або особливо великих розмірах. Водночас аналіз судової практики свідчить, що навіть за наявності об'єктивних ознак, характерних для розтрати, доведення суб'єктивної сторони, зокрема умислу службової особи, становить суттєві труднощі.

Узагальнюючи, слід зазначити, що криміналістична характеристика розкрадань у сфері дорожньо-будівельних робіт відображає типову модель злочинної діяльності, яка базується на поєднанні організаційних, документальних і технологічних елементів. Водночас вона має ймовірнісний характер і не може підміняти собою процес доказування, оскільки її елементи потребують підтвердження належними та допустимими доказами. Саме це зумовлює необхідність подальшого вдосконалення методик розслідування таких кримінальних правопорушень із урахуванням їх високої латентності, складності механізму вчинення та специфіки слідової картини.

Висновки. Центральним елементом криміналістичної характеристики розглядуваної категорії кримінальних правопорушень є спосіб їх учинення, який у сфері дорожньо-будівельних робіт набуває переважно документально-управлінського змісту. Реалізація злочинного умислу відбувається шляхом використання формально правомірних процедур фінансово-господарської діяльності, що створює ефект легітимності протиправних дій та істотно ускладнює їх своєчасне виявлення і доведення. Така «інституціоналізація» способу вчинення зумовлює високий рівень латентності відповідних кримінальних правопорушень і потребує застосування спеціалізованих криміналістичних підходів до їх викриття.

Суттєвого значення набуває обстановка вчинення кримінального правопорушення, яка в умовах воєнного стану трансформується та характеризується підвищеною динамічністю і складністю. Виконання робіт у прифронтових регіонах, обмеженість ресурсів для належного технічного контролю, спрощення процедур закупівель і приймання робіт, а також пріоритетність швидкого відновлення інфраструктури формують специфічне середовище, у якому послаблюються превентивні та контрольні механізми. У сукупності це створює додаткові можливості для зловживань і підвищує ризики неефективного використання бюджетних коштів.

Важливою складовою криміналістичної характеристики є особа злочинця або суб'єктний склад таких кримінальних правопорушень. Йдеться про спеціальних суб'єктів – службових осіб органів публічної влади, державних і комунальних підприємств, а також представників підрядних структур, які наділені повноваженнями щодо організації робіт і розпорядження фінансовими ресурсами. Для цієї категорії правопорушень характерною є координація дій кількох осіб, що в окремих випадках набуває ознак організованої діяльності та ускладнює встановлення індивідуальної ролі кожного учасника.

Не менш значущим є предмет посягання, яким стають бюджетні кошти, спрямовані на розвиток дорожньої інфраструктури, а також матеріальні ресурси, що використовуються у процесі виконання робіт. Специфіка галузі, що передбачає значні обсяги фінансування та складні технологічні процеси, об'єктивно ускладнює контроль за фактичним ви-



користанням ресурсів і створює передумови для їх неправомірного відчуження або нецільового використання.

Своєрідною є і слідова картина, яка має переважно документально-цифровий характер і проявляється у вигляді системи взаємопов'язаних відображень у фінансово-господарській та технічній документації. Типовими є невідповідності між фактичними та задекларованими обсягами і вартістю робіт, даними бухгалтерського обліку, результатами технічного контролю, а також цифровими слідами комунікації між учасниками правовідносин. Виявлення та інтерпретація таких слідів обумовлює необхідність активного залучення спеціальних знань, зокрема у формі будівельно-технічних та економічних експертиз.

Отже, криміналістична характеристика розкрадання майна у сфері дорожньо-будівельних робіт постає як цілісна система взаємопов'язаних елементів, що відображають специфіку механізму злочинної діяльності. Її наукове осмислення має не лише теоретичне, а й безпосереднє прикладне значення, оскільки створює підґрунтя для формування типових слідчих ситуацій, побудови обґрунтованих слідчих версій та розроблення ефективних тактичних рекомендацій, спрямованих на підвищення результативності розслідування відповідних кримінальних правопорушень.

References

- Batyrhareieva V. S. Lehalizatsiia dokhodiv, oderzhanykh vid rozkradannia biudzhetynykh koshtiv pid chas dorozhno-budivelnnykh robot: do kryminolohichnoho analizu problemy [Legalization of proceeds derived from the embezzlement of public funds during road construction projects: A criminological analysis of the issue]. *Visnyk Natsionalnoi akademii pravovyykh nauk Ukrainy*. 2024. T. 31. №1. S. 246. DOI: 10.31359/1993-0909-2023-31-1-245.
- Bidniak V. A. Kryminalistychna kharakterystyka kryminalnykh pravoporushen, pov'iazanykh iz derzhavnym zabezpechenniam sfery okhorony zdorovia [A Criminological Analysis of Criminal Offenses Related to State-Funded Healthcare]. *Kryminalistychnyi visnyk*. 2025. № 1 (43). S. 34–46. DOI: <https://doi.org/10.37025/1992-4437/2025-43-1-34>.
- Dovhoshyia M. Kharakterystyka osoby, yaka vchyniaie roztratu maina abo zavolodinnia nym shliakhom zlovzhyvannia sluzhbovym stanovyschem u sferi vspornoi infrastruktury [Characteristics of a person who embezzles or misappropriates property by abusing their official position in the field of transportation infrastructure] // Aktualni pytannia pidgotovky fakhivtsiv dlia sektoru bezpeky i oborony v umovakh viiny : materialy II Mizhnarodnoi naukovy-praktychnoi konferentsii (m. Kropyvnytskyi, 17 kvitnia 2025 roku). Kropyvnytskyi : DonDUVS, 2025. S. 702-705.
- Dumchikov M. O. Predmet kryminalnoho pravoporushennia, peredbachenoho st. 201-2 KK Ukrainy: problemy terminolohichnoi vyznachenosti ta pravozastosuvannia [The Subject Matter of the Criminal Offense Under Article 201-2 of the Criminal Code of Ukraine: Issues of Terminological Clarity and Law Enforcement]. *Analitichno-porivnialne pravoznavstvo*. 2026. T. 2. № 2. S. 346-351;
- Kryminalistyka [[Forensic Science]: pidruchnyk / za zah. red. Ye. V. Priakhina. 3-tie vyd., pererobl. ta dopov. Lviv : LvDUVS, 2016. S. 507.
- Kryminolohichna sytuatsiia v Ukraini v umovakh viiny: osnovni tendentsii. 2022 rik [The Criminological Situation in Ukraine During the War: Key Trends. 2022]: monohrafiia / avt. kol.: M. H. Verbenskyi, O. H. Kulyk, I. V. Naumov ta in. ; za zah. red. M. H. Verbenskoho. Kyiv : Yurinkom Inter, 2023. S. 326-327.
- Kuzmichov V. S., Prokopenko H. I. Kryminalistyka [Forensic Science (in its modern form)]: navch. posib. / za zah. red. V. H. Honcharenka ta Ye. M. Moisieieva. Kyiv : Yurinkom Inter, 2001. S. 253.
- Nekhaienko I. O. Osnovy metodyky rozsliduvannia pryvlasnennia, roztraty maina abo zavolodinnia nym shliakhom zlovzhyvannia sluzhbovym stanovyschem [Fundamentals of the Methodology for Investigating the Misappropriation, Embezzlement, or Misuse of Property Through Abuse of Official Position]: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.09. Kyiv, 2025. 220 s.
- Ovsii D. Yu. Kryminalno-pravovi ta kryminolohichni zakhody zapobihannia ukhylenniu vid splaty podatkov, zboriv (oboviazkovykh platezhiv) u sferi zhytlovoho budivnytstva v Ukraini [Criminal law and criminological measures to prevent tax evasion and the evasion of fees (mandatory payments) in the housing construction sector in Ukraine]: dys. ... d-ra yuryd. nauk: 081 Pravo. Kyiv, 2025. 292 s.
- Saltevsykyi M. V. Kryminalistyka (u suchasnomu vykladі) [Forensic Science (in its modern form)]: pidruchnyk. Kyiv : Kondor, 2008. S. 141.
- Shekun I. Determinants of embezzlement in the sphere of official activity. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2024. № 1. R. 119–123. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2024.1.21>.
- Sokolov D. S. Kryminolohichna kharakterystyka osoby zlochyntsia, shcho vchyniaie kryminalni pravoporushennia u sferi publichnykh zakupivel [Criminological profile of an offender who commits criminal offenses in the field of public procurement]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*. 2025. № 74. S. 34-37. DOI: <https://doi.org/10.32782/2307-1745.2025.74.7>.
- Stepanchenko A. V. Kryminalistychna kharakterystyka ta osoblyvosti rozsliduvannia nezakonnoho vykorystannia z metoiu otrymannia prybutku humanitarnoi dopomohy, blahodiinykh pozhertv abo bezoplatnoi dopomohy [Criminal profile and investigative aspects of the unlawful use of humanitarian aid, charitable donations, or free assistance for profit]: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.09. Kyiv, 2025. 220 s.
- Tishchenko V. V. Teoretychni i praktychni osnovy metodyky rozsliduvannia zlochyv [Theoretical and Practical Foundations of Criminal Investigation Methods]: monohrafiia. Odesa : Feniks, 2007. S. 87.
- Yefimov M. M. Naukovi dysputy shchodo pobudovy kryminalistychnoi kharakterystyky pravoporushen proty moralnosti [Academic debates on the development of a forensic profile of offenses against public morality]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav*. 2021. № 4. S. 244.



Yuriev D. S. Protsesualni osoblyvosti ohliadu kompiuternykh danykh u kryminalnomu provadzhenni za faktamy rozkradan maina na pidpriemstvakh metalurhiinoi promyslovosti [Procedural Aspects of the Examination of Computer Data in Criminal Proceedings Concerning Theft of Property at Enterprises in the Metallurgical Industry]. *Suchasna doktryna prava*. 2025. № 10 (92). S. 129-137.

Надійшла до редколегії: 01.03.2026 / Рецензовано 17.04.2026 / Прийнято до друку 29.04.2026 / Доступно онлайн 30.05.2026

Приклад цитування:

Півньов, Є., Спіцина, Г. (2026). Криміналістична характеристика розкрадань у сфері дорожньо-будівельних робіт. *Архів кримінології та судових наук*. 1 (13). 97-104. DOI: <https://doi.org/10.32353/acfs.13.2026.07>